

Από το παγκόσμιο στο τοπικό: η μετανάστευση ως ευκαιρία ενίσχυσης της βιωσιμότητας των πόλεων

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2019

**CASE STUDY
REPORT**

FACES OF MIGRATION

Συγγραφέας αυτής της έκδοσης είναι η ActionAid.

Layout design: dimitriskanellopoulos.com

Η παρούσα έκδοση έχει παραχθεί στα πλαίσια του τρίτου Προγράμματος «SDGs and Migration – Multipliers and Journalists Addressing Decision Makers and Citizens in the EU», το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σκοπός του προγράμματος είναι να αυξήσει την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση για τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, τη μετανάστευση και τη μεταξύ τους σχέση.

**Οι παρακάτω οργανώσεις συμμετέχουν στο πρόγραμμα, το οποίο συντονίζει η οργάνωση Diakonie ECCB (Τσεχία):
Global Call to Action Against Poverty (Βέλγιο),
Bulgarian Platform for International Development (Βουλγαρία),
Federazione Organismi Cristiani Internazionale Volontario (Ιταλία),
ActionAid Hellas (Ελλάδα),
Ambrela – Platform for Development Organisations (Σλοβακία),
Povod (Σλοβενία).**

Συγχρηματοδοτούμενο
από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η παρούσα έκδοση έχει παραχθεί με την οικονομική ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα περιεχόμενά της είναι ευθύνη της ActionAid Hellas και δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η παρούσα έκδοση είναι μέρος του προγράμματος «Τα πρόσωπα της μετανάστευσης - SDGs and Migration – Multipliers and Journalists Addressing Decision Makers and Citizens in the EU», το οποίο υλοποιείται στα πλαίσια του (European Commission's Development Education and Awareness Raising (DEAR) programme).

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΤΟ ΤΟΠΙΚΟ: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΩΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Η Ατζέντα 2030, οι σχετικοί με αυτήν 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και οι 169 υποστόχοι αντικατέστησαν τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας που υιοθετήθηκαν το 2000 από 189 κράτη. Επιχειρήθηκε τότε να εφαρμοστούν κοινές αναπτυξιακές πολιτικές σε διεθνές επίπεδο, με χρονικό ορίζοντα υλοποίησης το 2015 και σκοπό να αντιμετωπιστεί η πείνα, η φτώχεια και η ακραία ανισότητα που μάστιζε τον πλανήτη. Οι στόχοι που τέθηκαν το 2000 παρέμειναν ευχολόγιο, με την ψαλίδα μεταξύ πλούσιων και φτωχών να ανοίγει, πάνω από 100 εκατομμύρια άνθρωποι να εξακολουθούν να πεινάνε και περίπου το ¼ του παγκόσμιου πληθυσμού να μην μπορεί να εξασφαλίσει πρόσβαση σε επαρκή τροφή.

Η παγκόσμια κοινότητα, έχοντας να αντιμετωπίσει τις παραπάνω προκλήσεις και μαζί την αναγκαιότητα να διατηρήσει την περιβαλλοντική αειφορία και να οικοδομήσει μια παγκόσμια αναπτυξιακή συνεργασία, κατέληξε στις 25 Σεπτεμβρίου του 2015 στην Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οποία υιοθετήθηκε από 193 κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Σύμφωνα με τους νέους ορισμούς, που αποτελούν συγχρόνως και στόχους, **βιώσιμη είναι η ανάπτυξη που προωθεί ταυτόχρονα την οικονομική και κοινωνική ευημερία και την προστασία του περιβάλλοντος και έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του επιπέδου της ζωής των ανθρώπων, όπου κι αν βρίσκονται.** Η ολοένα αυξανόμενη ανθρώπινη κινητικότητα είτε στο εσωτερικό των κρατών είτε μεταξύ άλλων χωρών, με σκοπό τις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, καθώς και η αύξηση των προσφυγικών ροών εξαιτίας πολέμων, διώξεων, καταπίεσης, πείνας, υποσιτισμού αλλά και της κλιματικής αλλαγής, δεν θα μπορούσε παρά να ιδωθεί ως παράγοντας που επηρεάζει τη βιώσιμη ανάπτυξη των κρατών παγκοσμίως. Η κινητικότητα έχει ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση πληθυσμού σε συγκεκριμένες περιοχές, οι οποίες με την πάροδο του χρόνου δε διαθέτουν τους πόρους να ανταποκριθούν πλήρως στις ανάγκες του πληθυσμού, γεγονός που επηρεάζει άμεσα και σε μεγάλο βαθμό καθορίζει τη βιωσιμότητά τους.

Οι ΣΒΑ έχουν **χρονοδιάγραμμα υλοποίησης έως το 2030 και καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα στόχων** που συνδέονται με συγκεκριμένες θεματικές πολιτικής και κοινωνικής φύσης: τη μηδενική φτώχεια και την εξάλειψη της πείνας, την καλή υγεία και ευημερία, την ποιοτική εκπαίδευση, την ισότητα των φύλων, την πρόσβαση σε καθαρό νερό, τη φτηνή και καθαρή ενέργεια, την αξιοπρεπή εργασία και την οικονομική ανάπτυξη, την ενθάρρυνση της καινοτομίας, την άμβλυνση των ανισοτήτων, τις βιώσιμες πόλεις και κοινότητες, την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, την προστασία των θαλάσσιων πόρων και των χερσαίων οικοσυστημάτων, την ειρήνη, τη δικαιοσύνη, την ενίσχυση των θεσμών και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την εφαρμογή των ΣΒΑ.

Με βασικό πρόταγμα της Ατζέντας 2030 «**να μη μείνει κανείς πίσω**», οι 8 από τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης κάνουν ευθεία ή έμμεση αναφορά στη μετανάστευση.

- Σε αυτούς συμπεριλαμβάνεται **ο στόχος 4 για την καλλιέργεια των δεξιοτήτων και την απόκτηση γνώσης των εκπαιδευόμενων**, ώστε να προαχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, μέσω της ισότητας των φύλων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κουλτούρας της ειρήνης, της αναγνώρισης της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της ταυτότητας του παγκόσμιου πολίτη, συμπεριλαμβανομένων και των μετακινούμενων πληθυσμών.
- Ταυτόχρονα, **ο στόχος 5 για την ισότητα των φύλων** περικλείει σειρά δράσεων που στόχο έχουν είτε τη λήψη θετικών μέτρων για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής είτε την υιοθέτηση πολιτικών για την εξάλειψη κάθε μορφής βίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή επιβλαβών πρακτικών, όπως οι πρόωροι γάμοι ή ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων, αιτίες που ωθούν τις γυναίκες και τα νέα κορίτσια να μετακινηθούν από την πατρίδα τους.
- **Στον στόχο 8, που αφορά στην πρόσβαση στην εργασία**, προωθείται η εξάλειψη της παιδικής και καταναγκαστικής εργασίας και η προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη αναφορά στους επισφαλώς εργαζόμενους, στους εργαζόμενους μετανάστες και ιδίως στις γυναίκες μετανάστριες.
- Παράλληλα, **ο στόχος 10 για την άρση των ανισοτήτων** προάγει την κοινωνική και οικονομική ένταξη όλων, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, θρησκείας, αναπηρίας ή εθνικότητας και προωθεί την ανάληψη πρωτοβουλιών και πολιτικών για τη διευκόλυνση της ασφαλούς και ομαλής μετανάστευσης και κινητικότητας των πληθυσμών.
- Σε ότι αφορά **στον στόχο 11 για τις βιώσιμες πόλεις και κοινότητες**, προωθούνται μέτρα, ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση όλων σε επαρκή, ασφαλή, προσιτή στέγαση και βασικές υπηρεσίες, καθώς και στο να αναβαθμιστούν οι φτωχογειτονιές.
- Επίσης, για την επίτευξη **του στόχου 16 για την ειρήνη και την κοινωνική δικαιοσύνη**, προωθείται ο τερματισμός της κακοποίησης, της εκμετάλλευσης και της εμπορίας ανθρώπων και της βίας που υφίστανται τα μικρά παιδιά, η ισότιμη πρόσβαση όλων στη δικαιοσύνη, καθώς και η απόδοση νομικής ταυτότητας για όλους, μαζί και των μεταναστών και προσφύγων.

- Τέλος, **στον στόχο 17 για τη διεθνή συνεργασία** υπογραμμίζεται η ανάγκη να υποστηριχθούν οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, ώστε να μπορούν να συγκεντρώνουν και να παρέχουν αξιόπιστα και υψηλής ποιότητας αναλυτικά δεδομένα, διαχωρισμένα κατά εισόδημα, φύλο, ηλικία, φυλή, εθνικότητα, μεταναστευτικό στάτους, αναπηρία, γεωγραφική τοποθεσία και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τα εκάστοτε εθνικά πλαίσια.

Βιώσιμες πόλεις-Μετανάστευση

Παρά τις προσπάθειες να μπουν εμπόδια και να υψωθούν – κυριολεκτικά ή μεταφορικά- τείχη μεταξύ των κρατών με σκοπό την αποτροπή της μετανάστευσης, οι πόλεις και οι τοπικές κοινότητες είναι αυτές που δίνουν παραδείγματα συνεργασιών για την εφαρμογή πολιτικών που αφορούν στη βελτίωση των κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών διαβίωσης για τους κατοίκους τους. Κατά καιρούς έχουν συγκροτηθεί δίκτυα πόλεων και τοπικών κοινοτήτων τα οποία προχώρησαν σε συνεργατικές πρωτοβουλίες και ανταλλαγή καλών πρακτικών σε θεματικούς άξονες κοινού ενδιαφέροντος για την προαγωγή οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών σχέσεων.

Στην ατζέντα 2030 αναγνωρίζεται η θετική συμβολή της μετανάστευσης στον παραγόμενο πλούτο χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αναγνωρίζεται επίσης ότι η διεθνής μετανάστευση είναι μια πολυδιάστατη πραγματικότητα μείζονος σημασίας για την ανάπτυξη των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, η οποία απαιτεί συνεκτικές και συνολικές απαντήσεις.

Ο στόχος 11 αφορά την ανθεκτικότητα των κοινοτήτων που φιλοξενούν πρόσφυγες, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ανθεκτικότητα των πόλεων αναφέρεται σε όλο εκείνο το πλέγμα μέτρων, ώστε σε περιπτώσεις έκτακτων φυσικών φαινομένων (π.χ. πλημμύρες), αλλά και κοινωνικών φαινομένων (εισροές πληθυσμών ή ακραίας φτώχειας), να διατηρούν τη συνοχή και τη συνεκτικότητά τους.

Η βιωσιμότητα των πόλεων, δεν εξαρτάται μόνο από την εφαρμογή πολιτικών για το αστικό και περιαστικό περιβάλλον, τη βελτίωση των υποδομών ή την ενίσχυση των μηχανισμών απέναντι σε φυσικές καταστροφές, αλλά και από τον κατάλληλο σχεδιασμό που περιλαμβάνει εμπράκτως τους κατοίκους στην καθημερινότητα της ζωής στην κοινότητα.

Μια σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πόλεις είναι η μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα, με συνέπεια να μην μπορούν να καλυφθούν επαρκώς οι ανάγκες σε στέγαση, σε υποδομές και σε παροχή βασικών υπηρεσιών. Η πρόκληση φαίνεται να μεγεθύνεται – άλλοτε πραγματικά και άλλοτε πλασματικά- με την προσέλευση μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών, των οποίων οι ανάγκες ποικίλλουν. Στα πολυμορφικά περιβάλλοντα που διαμορφώνονται εντός των μεγάλων αστικών κέντρων, η κάλυψη των αναγκών, η επικοινωνία και η συμπερίληψη στις κοινότητες υποδοχής, στην τοπική αγορά εργασίας και στην κοινωνική ζωή είναι κάποια από τα ζητούμενα, των οποίων η διαπίστωση είναι ευκολότερη από την υλοποίηση.

Η συμπερίληψη στην τοπική καθημερινότητα προϋποθέτει **ολιστικές λύσεις που να ενισχύουν την ανθεκτικότητα των πόλεων, λαμβάνοντας υπόψιν τα ποσοτικά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των στοιχείων εκείνων που διαμορφώνουν μια καινούρια πραγματικότητα.** Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται συνεργασία όλων των φορέων του δημόσιου, καθώς και η πολύτιμη συμβολή και εμπειρία της κοινωνίας των πολιτών. Αναμφισβήτητα, τα αποτελέσματα των δράσεων που θα υλοποιηθούν με στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πόλεων θα έχουν πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα και το όφελος των τοπικών κοινωνιών θα είναι, τόσο βραχυπρόθεσμο, αλλά κυρίως μακροπρόθεσμο, ακόμα και αν ο μετακινούμενος πληθυσμός δεν θεωρεί τη χώρα και την πόλη διαμονής ως τον τελικό προορισμό του, αλλά ως ενδιάμεσο σταθμό στη μεταναστευτική διαδρομή.

Βασικοί Ορισμοί

Κοινωνική ένταξη: είναι η διαδικασία με την οποία μια κοινωνία ή ένα σύστημα επιτρέπει στα μέλη του να είναι κάτοχοι θέσεων και φορείς ρόλων, στο πλαίσιο της κοινωνικής οργάνωσης, προκειμένου να συμβάλλουν όλα τα μέλη στη λειτουργία του κοινωνικού συστήματος. Η ένταξη των ατόμων δείχνει πώς τα στοιχεία της κοινωνίας διατηρούν τη συνοχή αλλά και τη διαδικασία κατά την οποία οι διαφορετικές εθνότητες έχουν στενές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές σχέσεις. (Abercrombie & Hill & Turner, 1988)

Κοινωνική ενσωμάτωση: είναι η διαδικασία που χαρακτηρίζει τη δυναμική πορεία προς μια επιθυμητή κατάσταση, αλλά και την κατάσταση που χαρακτηρίζει την απουσία διακρίσεων μεταξύ συγκρίσιμων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής. (Αμίτσης & Λαζαρίδη, 2001)

Αφομοίωση: είναι εκείνη η διαδικασία που θα έχει ως αποτέλεσμα την οικειοποίηση του πολιτισμικού μοντέλου της κοινωνίας υποδοχής. Θεωρείται μονοδιάστατη και μονόδρομη διαδικασία, στο βαθμό που επιβάλλονται στο μετανάστη τα πολιτισμικά στοιχεία του κυρίαρχου πολιτισμού, ωθώντας τον να εγκαταλείψει τη δική του κουλτούρα. (Schnapper, 2008)

Απορρόφηση: αδόκιμος όρος για τους ανθρώπους. Χρησιμοποιείται κατά βάση στην οικονομία (π.χ. απορρόφηση κονδυλίων)

Διαθεματικότητα: είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το ζήτημα των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών, προσθέτοντας στη διάσταση του φύλου, τη φυλή, την τάξη, την εθνικότητα, τη σεξουαλικότητα, την ηλικία.

Φύλο: εκτός από το βιολογικό φύλο, η έννοια αναφέρεται στο κοινωνικό φύλο που αντιστοιχεί σε κοινωνικούς ρόλους.

Πολλαπλή ευαλωτότητα: η έκθεση σε πολλαπλούς κινδύνους λόγω φύλου (εμπορίας ανθρώπων, σεξουαλικής εκμετάλλευσης, κακοποίησης, μονογονεϊκότητας, επαπειλούμενης εγκυμοσύνης κ.λπ.).

Πολυπολιτισμικότητα: δηλώνει τη συνύπαρξη σε μια κοινωνία ποικίλων κοινωνικών ομάδων με διαφορετικά εθνικά-εθνοτικά και πολιτισμικά στοιχεία. Εκφράζει την αποδοχή της διαφορετικότητας και την ισότιμη αναγνώριση των διακριτών εθνικών και θρησκευτικών ομάδων.

Εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες και οι προσφύγισες

Παρά το γεγονός ότι η επένδυση στην ένταξη προσφυγισσών και μεταναστριών θα είχε θετικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για τις τοπικές κοινωνίες, τα πολλαπλά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες δεν καθιστούν την ενταξιακή διαδικασία εύκολη υπόθεση. Είναι γεγονός πως οι γυναίκες και τα κορίτσια συνθέτουν διεθνώς το ήμισυ σχεδόν του μεταναστευτικού/προσφυγικού πληθυσμού. Στην Ελλάδα, το 23,3% του προσφυγικού πληθυσμού αποτελείται από γυναίκες, πολλές από τις οποίες έχουν υποστεί βία είτε στις χώρες καταγωγής είτε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ή ακόμα και μετά την άφιξη ή παραμονή τους στην Ελλάδα. Το ότι είναι γυναίκες είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο υφίστανται βία οι μετανάστριες και οι προσφύγισες και είναι το πρώτο από τα εμπόδια που καλούνται να ξεπεράσουν, καθώς μπορεί να λάβει πολλές μορφές και να στραφεί εναντίον τους από διαφορετικά πρόσωπα, οικεία και μη, κατά τη διάρκεια της διαδρομής.

Οι μετανάστριες και οι προσφύγισες αντιπροσωπεύουν το 71% των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Συχνά, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους αντιμετωπίζουν κακοποίηση και σεξουαλική βία, όπως επίσης και κατά την παραμονή τους σε προσφυγικούς καταυλισμούς ή σε όταν βρίσκονται σε αστεγία.

Στις χώρες καταγωγής τους είναι συχνά θύματα βιασμών, εγκλημάτων τιμής, ενδοοικογενειακής βίας, πολλές από αυτές είχαν καταναγκαστικούς γάμους ή γάμους σε πρώιμη ηλικία και άλλες υφίσταντο τον φρικτό ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων. **Τα κύρια μοτίβα της ενδοοικογενειακής βίας σε γηγενή και προσφυγικό πληθυσμό είναι τα ίδια. Η διαφορά τους έγκειται στη μεγέθυνση των συνεπειών από την άσκηση της βίας κατά την προσφυγική κατάσταση: η αποκοπή από το συγγενικό και υποστηρικτικό περιβάλλον είναι ακραία, η οικονομική εξάρτηση είναι καθολική, η αβεβαιότητα για το μέλλον απόλυτη.**

Κατά τη μετακίνησή τους, όσες είναι έγκυες, έχουν να αντιμετωπίσουν την έλλειψη πρόσβασης σε δομές υγείας ή υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού. Όσες έχουν μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη -αποτέλεσμα βιασμού αρκετές φορές- δεν διακόπτουν την κυοφορία είτε εξαιτίας πραγματικής αδυναμίας είτε άλλων λόγων.

Παράλληλα, τα πολλαπλά εμπόδια που αντιμετωπίζουν λόγω του ότι είναι γυναίκες και έχουν μεταναστευτική καταγωγή οδηγούν σε πολλαπλές διακρίσεις. Μάλιστα, στις περιπτώσεις εκείνες που **οι διακρίσεις βρίσκουν συγκεκριμένη έκφραση στο πλαίσιο της καθημερινότητας**, έχουν παρατηρηθεί και καταγγεληθεί περιστατικά ρατσιστικών επιθέσεων στον δημόσιο βίο, στον χώρο εργασίας τους, στην πρόσβασή τους στην εκπαίδευση ή την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Επιπρόσθετα, πολλές φορές γραφειοκρατικές διαδικασίες οξύνουν την προϋπάρχουσα ασυμμετρία μεταξύ των συζύγων (π.χ. οι αιτήσεις ασύλου, παντρεμένων ζευγαριών αξιολογούνται μαζί), κυρίως όταν μια γυναίκα θέλει να χωρίσει ή έχει υποστεί βία από τον άντρα της και επιθυμεί να εξεταστεί το αίτημα ασύλου της ξεχωριστά. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και η περιορισμένη τους πρόσβαση σε βασικές πληροφορίες για την αναπαραγωγική υγεία, τη βία, τα δικαιώματά τους στη χώρα υποδοχής τους.

Τέλος, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας και η δυνατότητα εκμάθησης της γλώσσας καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη, παρά το γεγονός ότι είναι δυο βασικά βήματα για την ενταξιακή διαδικασία. Ωστόσο, οι μετανάστριες και οι προσφύγισες συχνά, όπως και ο ντόπιος γυναικείος πληθυσμός, αναλαμβάνουν υποχρεώσεις οικογενειακής φροντίδας και παιδικής μέριμνας, οι οποίες δεν επιτρέπουν την αποτελεσματική συμμετοχή τους στη διαδικασία της ένταξης. **Συνεπώς, έχουν χειρότερα αποτελέσματα στην απασχόληση σε σύγκριση με τους μετανάστες και τις γηγενείς γυναίκες.** Συνήθως έχουν περιορισμένη γλωσσική επάρκεια και δεν επωφελούνται τόσο συχνά από την εκτίμηση των δεξιοτήτων τους, τα μέτρα επανακατάρτισης και άλλα προγράμματα ένταξης. Οι γυναίκες που φθάνουν ως αιτούσες άσυλο μπορεί επίσης να χρειαστεί να περάσουν μακρές, μη παραγωγικές και αποθαρρυντικές περιόδους αναμονής πριν να έχουν μια σαφή ευκαιρία να παραμείνουν (και να εργαστούν), χάνοντας έτσι πολύτιμο χρόνο από την πρώιμη ένταξη. Το άσυλο προσθέτει ένα άλλο στοιχείο ευπάθειας, καθώς οι πρόσφυγες γενικά έχουν χειρότερα αποτελέσματα ενσωμάτωσης (π.χ. στην αγορά εργασίας) από ό, τι οι μετανάστες που φτάνουν μέσω άλλων καναλιών.

(Πηγή: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/integration-of-migrant-women>)

Δίκτυο Μέλισσα

Η Μέλισσα είναι ένα δίκτυο για γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες που ζουν στην Ελλάδα. Στόχος της είναι η δημιουργία και η διατήρηση δεσμών και η κατασκευή μιας γέφυρας της επικοινωνίας με την κοινωνία υποδοχής. Ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο 2014 και έχει μέλη γυναίκες από 45 χώρες που διαμένουν και εργάζονται στην Ελλάδα. Έχει στόχο την υποστήριξη και ενδυνάμωση γυναικών προσφύγων και μεταναστριών και να προωθήσει την ενεργή συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Άννα:

«Στη Μέλισσα ξεκίνησα να δουλεύω από το 2016.

Μου αρέσει πάρα πολύ γιατί μου αρέσει να βοηθάω, από μικρό παιδί.»

Η Άννα γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Ουκρανία, πόλη πολυπολιτισμική, με κατοίκους ανάμεσα σε άλλους, Ρώσους, Ρουμάνους, Μολδαβούς, Εβραίους, Πολωνούς. Δεν γνώρισε ποτέ τον Ρώσο πατέρα της και μετά τα 15 της έμεινε με τη γιαγιά της, αφού η μητέρα της μετανάστευσε την Ελλάδα για μια καλύτερη τύχη. Η Άννα παντρεύτηκε τον σύζυγό της στα 19 της. Σπούδασε οικονομικά στο Πανεπιστήμιο της πόλης της και δούλεψε για εννιά χρόνια στην Στατιστική Αρχή της Περιφέρειας στο Τσερνιβσί. Ο μισθός της ήταν πολύ χαμηλός και ίσα που έφτανε για την κάλυψη των ειδών πρώτης ανάγκης.

Όταν έφυγε και η γιαγιά της για την Ελλάδα και ο σύζυγός της έχασε τη δουλειά του, αποφάσισαν να την ακολουθήσουν και να βρεθούν ξανά με την οικογένειά της. Ήρθαν στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 2005. Ο άντρας της δούλεψε ως μαραγκός, ενώ εκείνη βοηθούσε τη μητέρα της, που είχε ανοίξει τυροπιτάδικο στον Πειραιά. Με την οικονομική κρίση, το μαγαζί έκλεισε το 2010. Έκτοτε, έκανε διάφορες δουλειές.

Η Άννα αντιμετώπισε διάφορες δυσκολίες όταν πρωτοήρθε στην Ελλάδα, με δυσκολότερη την περίοδο της τρίτης της εγκυμοσύνης. Παρά τις δυσκολίες, σήμερα η Άννα και ο σύζυγός της έχουν τρία υγιή παιδιά – ο μεγάλος της γιος φοιτά πια σε δημόσιο ΙΕΚ ενώ ο μεσαίος της τα πηγαίνει πολύ καλά στο σχολείο.

Στο Δίκτυο Μέλισσα, η Άννα βρήκε την πρώτη της σταθερή δουλειά, και από το 2016 εργάζεται εκεί υποστηρίζοντας την καθημερινή λειτουργία του κέντρου. Ευρύτερα, η Άννα είναι ιδιαίτερα ενεργή στα ζητήματα υπεράσπισης και προώθησης των δικαιωμάτων των μεταναστριών και των προσφυγισσών και συντονίζει το Club Ουκρανών Γυναικών στην Ελλάδα.

Η Άννα έχει πολλά ενδιαφέροντα και μεταξύ άλλων αγαπά πολύ τη μαγειρική, γιατί η διαδικασία της παρασκευής του φαγητού της φέρνει δυνατές μνήμες από χαρούμενες οικογενειακές γιορτές.

Ο ρόλος των Δήμων και της Κοινωνίας των Πολιτών

Για να είναι η ένταξη επιτυχής, θα πρέπει η δημιουργία ευκαιριών πλήρους απασχόλησης των πολιτών τρίτων χωρών να συμπεριλαμβάνει την κοινωνία υποδοχής, της οποίας οι ανάγκες και οι δυνατότητες θα αποτελούν το σημείο αναφοράς για τη δράση όλων των εμπλεκομένων. Επίσης, η εμπλοκή των κοινοτήτων στην από κοινού δράση είναι σημαντική. Όλα αυτά σημαίνουν ότι **οι Δήμοι και οι Περιφέρειες πρέπει να έχουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση και υλοποίηση πολιτικών για τον μεταναστευτικό και προσφυγικό πληθυσμό, που ξεκινούν από τις τοπικές κοινωνίες και εν τέλει εγγράφονται στην ευρύτερη πολιτική ένταξης μιας χώρας.** Οι τοπικές αρχές έχουν καλύτερη γνώση των τοπικών συνθηκών που επικρατούν, γιατί ο πληθυσμός αυτός ζει, εργάζεται, δραστηριοποιείται και δημιουργεί δεσμούς με άλλους, κυρίως σε τοπικό επίπεδο.

Οι αυτοδιοικητικές αρχές εμπλέκονται σε όλα τα στάδια υποδοχής και ένταξης των μεταναστών/μεταναστριών και προσφύγων/προσφυγισσών: από την πρώτη υποδοχή, τη στέγαση, την οργάνωση, όπως και την ενεργοποίηση των όλων υπηρεσιών τους. **Παράλληλα, και με δεδομένο ότι η ένταξη είναι μια αμφίδρομη διαδικασία, τα μέτρα ένταξης που θα ληφθούν οφείλουν να καλύπτουν επαρκώς, τόσο τους μεταναστευτικούς και προσφυγικούς, όσο και τους ντόπιους πληθυσμούς.** Η διάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για να καλλιεργηθεί το αίσθημα αποδοχής των εισερχόμενων πληθυσμών από τους ντόπιους και να διατηρηθεί η κοινωνική συνοχή και ειρήνη, ιδίως σε κοινωνίες που αντιμετωπίζουν τις συνέπειες παρατεταμένων οικονομικών κρίσεων και έχουν ελλείψεις ή πλήρη απουσία ευκαιριών απασχόλησης.

Οι Δημοτικές Αρχές και οι λοιποί τοπικοί φορείς είναι αυτοί που θα ενθαρρύνουν, μεταξύ άλλων, τους προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς να συμμετάσχουν σε τοπικές δράσεις και να γίνουν μέλη της κοινότητας μέσα από τη συμμετοχή τους σε οργανώσεις και κοινωνικούς φορείς. **Τα μέτρα ένταξης οφείλουν να ιδωθούν ως επένδυση στην εξέλιξη κάθε ανθρώπου, η οποία θα αποδώσει καρπούς σε μακροπρόθεσμη βάση, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και διασφαλίζοντας την κοινωνική συνοχή.** Οι μετανάστες, οι μετανάστριες, οι πρόσφυγες και οι προσφύγισσες συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, μέσω της πρόσβασής τους στην τοπική αγορά εργασίας και των πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας. Ταυτόχρονα, συνδέουν τις τοπικές κοινωνίες με το γίνεσθαι σε παγκόσμιο επίπεδο και συνεισφέρουν με το κοινωνικό και πολιτισμικό τους κεφάλαιο στην πρόοδο των κοινωνιών αυτών.

Επιπλέον, **η συνεργασία των Δήμων με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι ιδιαίτερα σημαντική, τόσο όσον αφορά στις φάσεις της πρώτης υποδοχής και της ένταξης των μεταναστών και προσφύγων, όσο και ως προς τον γηγενή πληθυσμό.** Η έγκαιρη συμπερίληψη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό των δράσεων υποδοχής και ένταξης είναι απαραίτητη. Παράλληλα, εθελοντές και εθελόντριες μπορούν να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο και να αποτελούν το συνδεδετικό κρίκο ανάμεσα στη δημόσια διοίκηση και τους πολίτες. Η αφοσίωση στο έργο και τον στόχο τους και η ενεργοποίησή τους σε διάφορες δράσεις μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην αποδοχή των προσφύγων και μεταναστών μέσα στην κοινότητα και στην αλλαγή των στερεοτύπων απέναντι στη διαφορετική κουλτούρα.

Ταυτόχρονα, εντός των Δήμων υπάρχουν πολλές διοικητικές υπηρεσίες και φορείς που ασχολούνται με τη βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη φροντίδα των ευάλωτων πληθυσμών. Αυτές οι υπηρεσίες οφείλουν να ενεργοποιηθούν περισσότερο και για τον προσφυγικό/μεταναστευτικό πληθυσμό. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη στέγαση, στην προετοιμασία, στην οργάνωση και στη λειτουργικότητα των χώρων φιλοξενίας, στην παροχή υπηρεσιών γλωσσικής εκμάθησης, φροντίδας και εκπαίδευσης παιδιών και νέων, επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης στην αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα, οι υπηρεσίες που αφορούν στη στήριξη και την ενδυνάμωση του γυναικείου πληθυσμού, οφείλουν

να συμπεριλάβουν και τις μετανάστριες και προσφύγισες και να άρουν τα εμπόδια για τη βέλτιστη ένταξή τους. **Οι αντιδημαρχίες κοινωνικής πολιτικής, οι δομές για την ενδυνάμωση και υποστήριξη θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, οι υπηρεσίες για την υποστήριξη άνεργων και εργαζόμενων γυναικών και μητέρων, έχουν τη δυνατότητα να αγκαλιάσουν και να συμπεριλάβουν το γυναικείο μεταναστευτικό και προσφυγικό πληθυσμό, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητές τους, τη διαφορετικότητα και την υψηλή ευαλωτότητά τους.**

Το Κέντρο Συντονισμού για θέματα Μεταναστών και Προσφύγων του Δήμου Αθηναίων (ACCMR)

Ο Δήμος Αθηναίων το 2017 πήρε την πρωτοβουλία να δημιουργήσει ένα κεντρικό συντονιστικό όργανο που θα συμβάλει με τη δράση του στη διαμόρφωση στρατηγικής για τη βελτίωση της προσφοράς υπηρεσιών προς τον μεταναστευτικό και προσφυγικό πληθυσμό, αλλά και στην ομαλή και βέλτιστη ένταξή του στη ζωή στην πόλη. Έτσι, με την οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και του Athens Partnership (μια συνεργασία του Δήμου με ιδιωτικούς φορείς) ιδρύθηκε το Κέντρο Συντονισμού για θέματα Μεταναστών και Προσφύγων (ACCMR). Το κέντρο ξεκίνησε να λειτουργεί στο πλαίσιο των δράσεων της Αντιδημαρχίας Μεταναστών και Προσφύγων, και παρά τις δομικές αλλαγές που ακολούθησαν τις αυτοδιοικητικές εκλογές του 2019, συνεχίζει να είναι ένας διεθνώς αναγνωρισμένος κόμβος συντονισμού για την ανταλλαγή καλών πρακτικών και τεχνογνωσίας μεταξύ τοπικών και διεθνών ΜΚΟ, διεθνών οργανισμών, δημόσιων φορέων και υπηρεσιών του Δήμου της Αθήνας.

Το κέντρο έχει στόχο την από κοινού δημιουργία εργαλείων και την υλοποίηση δράσεων που προάγουν την ένταξη μεταναστών και προσφύγων στην καθημερινότητα της πόλης. Σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε και το στρατηγικό σχέδιο ένταξης των προσφύγων και μεταναστών και παράλληλα δημιουργήθηκε ένας πρώτος οδηγός ανάπτυξης ενός Μηχανισμού Ετοιμότητας, Συντονισμού και Διαχείρισης Κρίσεων για τις αυξανόμενες ροές στην Αθήνα, ο οποίος, σε περίπτωση συνθηκών έκτακτης ανάγκης, θα διασφαλίσει τον βέλτιστο συντονισμό και την έγκαιρη ανταπόκριση. **Το Κέντρο προωθεί και τη συνεργασία με άλλους δήμους της χώρας με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών, εργαλείων και τεχνογνωσίας.**

Το κέντρο σήμερα αριθμεί πάνω από 80 μέλη, που συμμετέχουν στις εργασίες του με περισσότερους από 300 εκπροσώπους. Συνεδριάζουν σε τακτική βάση 6 επιτροπές εργασίας, η μια εκ των οποίων ασχολείται ειδικά με το θέμα γυναικών προσφύγων και την έμφυλη διάσταση του προσφυγικού. Επιπρόσθετα, οι επιτροπές εντοπίζουν από κοινού τις ανάγκες και τις ελλείψεις στους τομείς της νομικής υποστήριξης, της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και σε δομές υγείας, της εκπαίδευσης, της στέγασης, της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, και θέτουν προτεραιότητες. Όλα τα συμπεράσματα που προκύπτουν, καθώς και τα εργαλεία που διαμορφώνονται, μοιράζονται και με άλλους δήμους της χώρας.

The Bahar Project

Το ACCMR, μεταξύ Ιουνίου του 2018 και Μαρτίου του 2019, διοργάνωσε τρεις δράσεις κατά τις οποίες με όχημα τη μαγειρική οι γυναίκες από τις μεταναστευτικές κοινότητες ήρθαν σε επαφή με άλλες δραστήριες γυναικείες κοινότητες της Αθήνας, με σκοπό την ανταλλαγή βιωμάτων και ιδεών. Στις δράσεις υπό τον τίτλο «The Bahar Project» συμμετείχαν γυναίκες από τη νιγηριανή, τη φιλιππινέζικη, την αφγανική, τη γεωργιανή και την ουκρανική κοινότητα, οι οποίες μαζί με Ελληνίδες που δραστηριοποιούνται εθελοντικά εντός του Δήμου Αθηναίων, μαγείρεψαν παρέα, διηγήθηκαν τις ιστορίες τους και μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους. Τις δράσεις αυτές στήριξαν η ActionAid, ο Δήμος Αθηναίων, το Δίκτυο Μεταναστριών Μέλισσα, η οργάνωση νέων μεταναστευτικής καταγωγής και Ελλήνων πολιτών Almasar, ενώ πραγματοποιήθηκαν υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών του δήμου Αθηναίων. Το «Bahar Project» αποτέλεσε ένα πετυχημένο εγχείρημα γνωριμίας και συνεργασίας γυναικών διαφορετικής καταγωγής και κουλτούρας που ζουν μαζί στην ίδια πόλη.

Προτάσεις

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η δυναμική και οι δυνατότητες που φέρουν οι προσφυγικοί και μεταναστευτικοί πληθυσμοί που ζουν στην Αθήνα και στην υπόλοιπη χώρα μπορούν να οδηγήσουν στη διαμόρφωση πόλεων, των οποίων η ανθεκτικότητα και κατ'επέκταση η βιωσιμότητα θα είναι ενισχυμένη. Η πόλη και οι κάτοικοί της θα πρέπει να βρίσκονται σε διαλεκτική σχέση, η οποία θα διευκολύνει τη διαπίστωση των αναδυόμενων αναγκών και την κάλυψή τους. Ο συντονισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, η επικοινωνία, ο εκσυγχρονισμός στην προσέγγιση που θα υιοθετηθεί και η εξωστρέφεια με σκοπό την ανίχνευση του τι κάνουν άλλες πόλεις, έχοντας τα μάτια στραμμένα στο μέλλον είναι τα απαραίτητα συστατικά για να επιτευχθούν όλα όσα περιγράφονται στις προηγούμενες παραγράφους. Σε πρακτικό επίπεδο, η διαδρομή προς βιώσιμες συμπεριληπτικές πόλεις με ενεργό ρόλο των μεταναστριών, των προσφυγισσών και των ντόπιων γυναικών μπορεί να ξεκινήσει από τα εξής:

- Καταγραφή αναγκών και δεξιοτήτων του μεταναστευτικού και προσφυγικού πληθυσμού υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικότητας.
- Έρευνα, ανίχνευση και καταγραφή των δυνατοτήτων της πόλης (παρεχόμενες υπηρεσίες ανά περιοχή κ.λπ., με σκοπό την αντιστοίχιση με τις ανάγκες των πληθυσμών της.
- Στρατηγικός επανασχεδιασμός των παρεχόμενων υπηρεσιών υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικότητας και τη λογική της συμπερίληψης και της ενίσχυσης της επικοινωνίας μεταξύ προσφυγικών/μεταναστευτικών και ντόπιων πληθυσμών.
- Διοργάνωση εκπαιδεύσεων και μεταφορά της τεχνογνωσίας άλλων πόλεων και φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών.

act:ionaid

Λεωφ. Μεσογείων 204 (1ος όροφος)
15561 Χολαργός
T: 212.000.6300 (Ελλάδα)
T: 22.100.399 (Κύπρος)
E: info.hellas@actionaid.org
www.actionaid.gr
   /ActionAidHellas

Συγχρηματοδοτούμενο
από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η παρούσα έκδοση έχει παραχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος «Τα πρόσωπα της μετανάστευσης (Faces of Migration)» με την οικονομική ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission's Development Education and Awareness Raising (DEAR) programme).

Τα περιεχόμενά της είναι ευθύνη των εταίρων του συγκεκριμένου προγράμματος και δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.